

# EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.  
Fél évre . . . 6 "  
Negyedévre . . . 3 "  
Egy szám ára 24 fill.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.  
Fél oldal . . . 8 "  
Negyed oldal . . . 4 "  
Nyolczad oldal . . . 2 "

## A szórványban lakó ev. hivek lelki gondozásáról.

Felolvastattott 1902. évi október hó 2-án az egyetemes lelkesi értekezleten.

Ha megrajzoljuk hazai evang. egyházunk térképét, avagy beletekintünk az egyházi névtárba, csakhamar meggyőződhetünk arról, hogy hazai evang. egyházunk szórványegyház. Ha vannak is egyes kisebb vidékek, hol a szomszédos politikai községekben egyszersmind evangélikus egyházközösségek is vannak, édes magyar hazánk földjének legnagyobb részén szétszórta laknak egyházhíveink, többé-kevésbé távol az anyaegyházközösségtől.

De hát ez nem is lehet másként. Ma, midőn a közlekedési eszközök oly tökélyre emelkedtek s a megélhetési viszonyok annyira megnehezedtek, az ember nem marad meg egy helyen, hanem folyton vándorol a jobb haza, a könnyebb megélhetési viszonyok felé s nem nagyon szokta keresni, hogy hitfeleinek gyülekezetét feltalálja-e ott, a hol letelepszik.

És az nem is baj, hogy ez így van. Miként egy folyónak egy vidékre nézve csak úgy van nagyobb haszna, ha az mellék folyókat fogad magába; úgy a mi evangéliomi egyházunknak kovásza is csak úgy fogja idővel hazánk lakosságának egész térszámát megposhasztani, ha rajokat bocsát ki magából, ha annak egyes tagjai letelepednek a más hiten levők között. A keresztyén vallást is azok a hivek terjesztették, a kik az üldözések következtében hazájukból, lakóhelyeikről kiköltöztek s olyan helyen telepedtek meg, a hol a nép a keresztyén vallást még nem ismeré. Így a szórványban lakó minden egyes hívünk is az evangéliomnak terjesztőjévé lehet.

Ámde a fegyver hátra felé is elsülhet. Ha a

más hiten levők közt élő hiveink s az egyház között a legbensőbb összeköttetés fenn nem marad: akkor az evangéliomi világosság fénye lassankint elhomályosodik elmélőkben s elszakadnak az egyház testétől.

Szórványban lakó egyháztagjaink hithűségével áll vagy esik egyházunk, az ő lelki gondozásuknak ügye tehát a legéletbevágóbb kérdésnek tárgyát képezi egyházunkra nézve.

A szórványban lakó hivek lelki gondozásának eszközei nem lehetnek mások, mint a melyeket a lelkipásztorok az anyaegyházközösségekben alkalmaznak hiveik lelki gondozása céljából, t. i. a kegyelmi eszközök; azért bennünket a jelen alkalommal tulajdonképpen az érdekel, hogy ezen eszközöket hogyan alkalmazzuk a szórványban?

És erre a kérdésre első feleletem az, hogy: anyagyülekezetek létesítése által.

Ákárhány anyaegyházközösségünk van, melyhez 67 leányegyházközösség is tartozik, s akárhány fiók-egyházközösség vagy szórvány hely van, a hol a lelkek száma meghaladja a 200-at és sem templomuk, sem iskolájuk nincsen. Már most hogyan képzelhetjük el, hogy ilyen körülmények között az igazságot éhező és szomjúhozó lelkek az Isten igéjének forrásából kielégítenének s a megfáradt és megterhelt szívek az úri szent vacsorával való élés által megnyugosztaltatnának? Pedig az Isten szent igéjéből, az Üdvözítőnek drága evangéliomából kell az evangélikus keresztyénnek meggyőződést szereznie arról, hogy a mit egyháza tanít s a mi az ő hitének is tartalmát képezi: igazság. — Szeretünknek, lelkesedésünknek, ragaszkodásunknak tárgyát csak az az eszme képezheti, melynek helyes-ségéről, igazságáról meg vagyunk győződve. Így vagyunk a vallási eszmével is. Azért követeli evangélikus egyházunk hiveitől, hogy hitük tartalmának igazságáról az evangéliomból meggyőződést

szerezzenek. „Keressétek az irásokat, mert néktek úgy tetszik, hogy azokban örök életetek legyenek.”

Ép ily nagy szükség van arra, hogy a bűntudatnak terhe alatt roskadozó szívek az úri szent vacsorával való méltó élés által megnyugosztaltassanak. S ha e tekintetben kielégítést nem nyerhetnek, ott keresnek vigasztalást, a hol találhatnak: az idegen felekezetek karjaiba vetik magukat. Már pedig e tekintetben a helyzetnek, mely ma elég elszomorító, gyökeres javulását csak akkor várhatjuk, ha minél több, kivált az anyától távol fekvő leánygyülekezetekből, fiókgyülekezetekből és nagyobb szórványhelyekből anyaegyházközséget alakítunk, hogy hiveink ne legyenek olyanok, mint a pásztor nélküli nyáj.

A növendéksereg érdeke szinte ezt kívánja, mert szórványban lakó hiveink gyermekei vagy nem kielégítő módon, vagy egyáltalán nem részesülnek vallásoktatásban.

Szórványbeli hiveink legtöbbször követik el egyházukkal szemben azt a hűtlenséget, hogy egyes házasságot kötve, a gyermekek vallásos neveltetésére nézve a mi hátrányunkra kötnek egyezséget. S mi vezérli őket erre? Ha kérdezzük, megfélemlenek ők maguk: „Gyermekemet csak nagy áldozat árán vihetem saját templomomba megkeresztelés végett s ha felnő, egyáltalán nincsen módomban evang. vallásoktatásban részesíteni! Jobb neki, ha jó katolikust neveltetek belőle, mint ha olyan evangélikus lesz, ki saját vallását nem ismeri! S valljon kinek van bátorsága azt mondani, hogy annak a szülőnek nincsen igaza!?”

Az ellenreformáció harcosai legtöbb kárt az által tettek sorainkban, hogy a mely községben csak 2—3 kath. család lakott is, ott már templomot építettek és lelkészt alkalmaztak. A lelkészt, ha nagyobb városról volt szó, felruházták különféle méltóságokkal, hogy tekintélye annál nagyobb legyen, javadalmakat adtak neki, hogy az anyagi javakat is felhasználhassa a térítés eszközüül. És, mint Debrecen példája mutatja, céljokat elérték.

Ha mi is anyaegyházközségeket létesítünk és lelkészeket alkalmazunk az egyes szórványhelyeken, nemcsak saját hiveinket tarthatjuk meg, hanem azoknak számát is növelhetjük. Különösen figyelembe kell vennünk a megyék székhelyeit, egyes vidékek központjait s azokat a városokat, melyekben középiskolák vagy felsőbbfokú népiskolák vannak s azokba evangélikus növendékek is jár-

nak. Hogy csak egy példát említsek, ott van Znióváralja, hol az állami tanítóképző intézetnek 20—25 ev. növendéke van s ezeknek vallásoktatását a több óránnyira lakó pribóci lelkész végzi, ki hetenként egyszer jár el a zniói képezdébe. S ha meggondoljuk, hogy a pribóci egyházközségnek régi névtárunk szerint 2233 lélekszáma és még nagy szórványa van, fogalmat alkothatunk magunknak az ottani vallásoktatás eredményéről. A városban egyébként is van száz evang. lélek s a vidéket is hozzá lehetne csatolni. Ilyen helyen okvetlenül kellene anyaegyházközségünknek lennie.

És az anyaegyházközségek létesítését ilyen helyeken nagyban megkönnyítette a kongrua törvény, mert a vallás- és közoktatásügyi miniszter előtt nagyon könnyű volna megindokolni az anyaegyházközség létesítését és a lelkészi fizetést kongrua alakjában, ha nem is teljes összegében, de mindenesetre legnagyobb részben ő utalványozná.

Ámde az anyaegyházközségek létesítésének is meg volna a maga határa. Utoljára 10—20 lélek kedvéért, még sem lehetne mindenütt anyaegyházközség létesítését keresztülvinni. Tehát bármennyi anyaegyházközséget létesítenénk is, még mindig maradna szórvány. És épen ezeknek a hiveinknek, a kik másod harmad magukkal laknak egy-egy községben idegen vallásuk között, épen ezeknek a lelki gondozására kell akkor is még a legnagyobb gondot fordítanunk. Mert ha ezekre már azután ügyet nem vetnénk, hasonlítanánk, ahhoz a gazdához, ki itt is, ott is pusztulni enged a vagyonából egy csekélységet s végre, midőn vagyona mérlegszámláját megcsinálja, azt veszi észre, hogy bizony vagyonának tetemes részét képezi az, a mi apránként pusztulásba ment.

A kellő számú anyaggyülekezetek létesítése után is még a szórványban maradt hiveink lelki gondozása céljából ezután mindenek előtt szükségesnek tartom missiói segédlelkészek alkalmazását. Hangsúlyozom, hogy nem missiói lelkészeket, hanem segédlelkészeket alkalmaznánk, még pedig minden összefüggő nagyobb szórványterületen.

Igy a szórvány helyekből nem kellene külön missiói kört alakítani, hanem meglehetne hagyni mindegyik szórvány helyet a maga anyaegyházközségének kebelében és a missiói segédlelkészeknek, a kiknek állomása az esperesi székhelyen vagy a szórvány területén levő valamelyik nagyobb egyházközségben volna, az volna feladatuk, hogy

az egyházközségek lelkészeit otthon helyettesítsék, míg azok a szórványban végeznék az úr szántó földjének művelését.

Azért tartom helyesebbnek és célra vezetőbbnek, hogy a szórványt maga a lelkész gondozza, mert a szórványbeli hivek lelki gondozása a legnagyobb tapintatosságot és körültekintést igényli, a mivel az alig pályáját megkezdő ifjú nem igen rendelkezik. Az is figyelembe veendő e kérdés elbírálásánál, hogy az állandóan egy helyen működő és így már ismerős lelkész működésének hatása sokkal nagyobb, mint a folyton változó s ezért meg lehet mondani ismeretlen fiatal predikátorok munkájáé. Az a bizalom és ragaszkodás, melylyel a hivek hűséges lelkipásztoruk iránt mindig fokozódó mértékben viseltetnek, képezi biztosítékát a lelkipásztori fáradozások eredményének. A missziói segédlelkész, a ki mindenesetre arra törekednék, hogy minél előbb valahol rendes lelkészi állást nyerjen el, nem volna képes megismerni hiveinek gondolkodásmódját, lelki szükségletét, s így nem is volna módjában köztük sikerrel működhetni.

A missziói segédlelkész alkalmaztatása módot nyújtana az anyaegyházközség lelkészének arra is, hogy felkeresse a szórványban levő iskolás gyermekeket s azokat az evangéliumi igazságokra tanítsa. E tekintetben történt eddig legkevesebb, pedig ez irányban, ha bármennyire megerőltetjük magunkat, még akkor sem tudunk eleget tenni. A szórványbeli gyermekek vallásoktatójának nemcsak az evangéliumi tanok megismertetése ad munkát, hanem számolni kell azzal is, hogy az idegen vallású népek és még a gyermekek is egyházunkat hiveink gyermekei előtt különféle vádakkal illetik, úgy tüntetik fel előttük saját egyházukat, mint a melyhez tartozni szégyen. A gondos lelki atya azután igyekszik az ilyeneknek nyomára jönni s a gyermek szívében netalán megfogamzott aggodalmakat eloszlatni.

Miután azonban a lelkész a szórványokban alig lesz képes annyiszor megjelenni, a hányszor vallástani órát kellene tartania, a vallástanítás eredménye még mindig kívánni valót hagy maga után. Ezért nagy súly helyezendő a szórványbeli ev. növendékek konfirmációi oktatására.

E tekintetben arra kell törekednünk, hogy a konfirmációi oktatásnál a növendékek a szórványból is mind együtt legyenek az anyaegyházközség-

ben s a konfirmációi oktatás alapos és kimerítő legyen, a miért is annak legalább három hónapig s hetenkint legalább 4 órán át kell tartatnia. Az a kérdés most már, hogy a szórványbeli gyermekeket hogyan hozzuk össze az anyagyülekezetbe? Arra kell mindenekelőtt törekednünk, hogy a közelebb fekvő falvakból naponkint járjanak el az anyaegyházközségbe a konfirmációi órára. A konfirmációi tanítás rendszeren a tavaszi időben történik, olyankor már nem veszélyes a gyermekre nézve a hosszabb útnak megtevése. Egy másfél óra járásnyiról is elmennek ezek a már nagyobb gyermekek. A kik pedig messzebb laknak, vagy a fárasztó utat nem akarják megtenni, azok a konfirmációi oktatás ideje alatt tartózkodjanak ott az anyaegyházközségben. Az anyaegyházközség tagjai között mindig akadnának családok, melyek megfelelő árért adnának ezen gyermekeknek az ő igényeiknek és viszonyaiknak megfelelő ellátást.

Igaz, hogy akadnának olyan szülők, a kik a legesekélyebb díjat sem volnának képesek megfizetni. Ezeket segíyezni kellene. Egy ily szegénysorsú szülőnek gyermeke beérné olyan ellátással, a mit havi 8—10 koronáért kapni lehetne. Ez három hó alatt kitenne 24—30 koronát. A róm. kath. térítési pénztárak ennél többet is adnak egy lélekért, ha abból proselitát csinálhatnak, miért ne érne meg nekünk ennyit az, hogy egy hívünk-ből hitű egyháztagot nevelhetünk.

Igen alkalmas és célra vezető módja még a szórványbeli hiveink lelki gondozásának a vallásos iratok terjesztése.

Népünk szeret olvasni; még pedig szereti a kedélyhez szóló irodalmi termékeket. A népies irányú vallásos tárgyú iratok pedig — lehet mondani, mind birnak ezzel a tulajdonsággal. Így hát népünk szívesen olvassa a vallásos tartalmú iratokat, de nem szeret, mert legtöbbször nem képes a szellemi eledelért anyagi áldozatot hozni. Azért a legolcsóbban, lehetőleg ingyen kell népünket s különösen a szórványban lakó hiveinket vallásos tartalmú könyvekkel ellátnunk.

A Luther társaság és a Protestáns irodalmi társaság ez irányban mindenesetre kiváló szolgálásokat tesznek egyházunknak s reméljük, hogy a most megindult nagyobb mérvű mozgalom, mely a Luther társaság tagjainak számát oly szépen megnövelte, folytatódni és fokozódni fog és ezen társaságunkat olyan helyzetbe juttatja, hogy e te-

kintetben is meg fog felelhetni a legmesszebb menő igényeknek.

A Luther társaság kiadványai s lapja nagyon alkalmasak az evang. hitélet fejlesztésére és ébren tartására. Csak fokozásra van szükség. Legyen minél több kiadványunk s legyen az minél olcsóbb: az „Evang. Családi Lapok“-at hetenként legalább 2 iven kell megjelentetni. Adjon ki a Luther társaság még egy naptárt is, melyben valóságos tartalmú munkák foglaltassanak. A naptárt még leginkább veszi a földmives nép s egész éven át szüksége lévén rá, mindig kéznél tartja és gyakran beletekint. Falusi földműves népünknek sok helyen a naptár az egyedüli olvasmánya. Tudják ezt a földmivelésügyi miniszteriumban is, azért osztatnak szét sok ezerre menő példányt p. o. az Igazmondó Naptár-ból, mely a földmives nép között egészséges gazdasági s szocialis elveket van hivatva terjeszteni.

Mindezekből az tűnik ki, hogy a szórványbeli hivek lelki gondozásához mindenekelőtt pénz kell! De honnan vegyük, hiszen szegénységünk szálló igévé lett már?!

Mindenesetre, lehetőleg új forrásokról is kell gondoskodnunk: sürgetnünk kell az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtását, mi által az a sokszor hangoztatott szegénység a multak emlékévé válik. Jövedelmeinket pedig használjuk fel úgy, a hogy létérdekünk kívánja. Mert ha mi jogakadémiát tartunk fenn az állam helyett s egyik iskolát a másik után állítjuk fel, hogy csak minél több vagyont vehessen el tőlünk a kormány az iskolának okvetlenül bekövetkezendő államosítása idején, hittestvéreinknek felénk hangzó panasz és kérés szavát pedig nem hallgatjuk meg: akkor ne csodálkozzunk azon, ha a létszámunkról készített kimutatások kedvezőtlenek; mert ha mind elveszítjük azokat a hittestvéreinket, a kik közülünk más vallásuk közé költözködnek, akkor lassankint elfogyunk, elsorvadunk.

Fel tehát a munkára! Fordítsuk figyelmünket a szórványban lévő hitsorsosaink felé, hogy azok ne csak a legnagyobb jóakaratról tanúskodó nyilatkozatainkat hallják, hanem az ő megmentésüket célzó cselekedeteinket is lássák. A testvéri szeretetnek ezen tapasztalása hozzánk csatolja őket s így egyházunk teste nem fog vérezni anynyi sebből, melyeket a hűtelen tagok elszakadása idézett elő rajta.

Isten adjon erőt a munkára, koronázza sikerrel fáradozásainkat.

BÁNDY ENDRE.

A dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület lelkészi egyletének Sopronban tartott ülésének jegyzőkönyvéből. (Folytatás.)

6. Ugyanazon jegyzőkönyv g) pontja a zsinattartás fontos kérdését behatóbb tárgyalás végett leszállítja az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez.

E kérdésre vonatkozólag, miként a mult évben, úgy jelenleg is megoszlanak a vélemények. Némely lelkészi értekezlet a költséges zsinat egybehívására okot épenséggel nem lát fennforogni, mások ellenben égető szükségnek tartják azt. Az összehívandó zsinat sürgős feladatait tavalyi jegyzőkönyvünk sorolja fel. Ha mind e mellett több egyházmegye, p. o. kemenesalji, győri, veszprémi — a zsinattartást feleslegesnek véli, talán legcélzerűbb volna ezt a kérdést egy-két évre még a napirendről levenni; de igenis óhajtandó, hogy ama jegyzőkönyvi pontban felemlített fontos és elodázhatlan kérdésekre vonatkozólag a kerület, a mennyire teheti, a maga hatáskörében intézkedjék. Tudomásul szolgál.

7. Ugyanazon jegyzőkönyv 5. pontja „a lelkésziak otthonát“ ajánlja a lelkészi körök meleg pártfogásába.

Az egyházmegyei lelkészi értekezletek ezen áldásosnak ígérkező egyesületnek máris részint alapító, részint rendes tagjai s mindnyájan egyértelműleg ajánlják azt a lelkésztársak pártfogásába. A vendvidéki a tagsági díj leszállítását javasolja, még pedig legalább is felényire, hogy minden egyes lelkész tagul beléphessen.

Tudomásul szolgál.

8. Ugyanazon jegyzőkönyv 14. pontja szerint az iskolai tanév minden gyülekezetben ünnepléses istentisztelettel nyitandó meg.

A lelkészi értekezletek ezen intézkedést helyeslik és gyakorlatba vételét elhatározzák oly gyülekezetekben, a hol a növendékek egy időben, vagy legalább nagyobb csoportban mennek fel az iskolába.

Helyeslőleg tudomásul szolgál.

9. Ugyanazon jegyzőkönyv 16. pontja az esp. lelk. értekezletek véleményét kéri a Z á b r á k Dénes által bemutatott és az új házaspároknak egyházi esketésük alkalmával adandó „Keresztýen családi emlékkönyv“-nek magyar nyelven leendő kinyomatására vonatkozólag.

Az egyházas és családias értekezlet nagyban emelő „emlékkönyv“-nek behozatalát a lelkészi értekezletek mindnyájan helyeslik. Egy lelkészi kör azonban hozzáteszi, hogy az illető új házastól azért semminemű díj ne szedessék, hanem más úton gondoskodjunk a kinyomatási költségek fedezéséről s ajándékképen adjuk azt a fiatal pároknak. Egy másik megfelelő imákat is kíván

abba felvételni. Egyik pedig magyarosabb és könnyebb stylust óhajt. Erre vonatkozólag megjegyzem, hogy miként Sopronban maga a gyülekezet rendeli meg ezen kedveltségnek örvendő emlékkönyveket, úgy más gyülekezetekben is legcélszerűbb lenne e csekély kis kiadást az egyházközség pénztárából, esetleg a gyülekezeti nőegyletek útján fedezni. Imádságok felvételét a könyvbe feleslegesnek tartom, mert esküvői fogadalom és áldás úgyis van benne; a minden családi körben megkívántató imakönyvet pedig ezen — inkább családi krónikát tartalmazó — könyv nem pótolhatja. Különben akkor már annak terjedelme és a kiadási költség is tetemesen növekednék. A hozzá fűzött elmélkedés pedig — szerintem — olyan egyszerű, minden sallangtól és frázistól ment, életből merített és evangyéliumi keresztyén irányba mellett is a felekezeti türelmetlenséget annyira kerüli, hogy nagyjában ellene kifogást alig emelhetünk. Legfeljebb a clichéken lehetnének magyarosabb alakok; de erre vonatkozólag úgy is műértők lennének megkérdezendők és a clichék helybeli művészek rajzai után Budapesten készülnének el. Egyébként az elmélkedés szövegének elkészítését más, hivatottabb egyénre is bízhatnánk. A fődolog az, hogy a lelkészegylet elvben mondja ki a könyvecske behozatalát, jelölje meg a pénztárt, mely mintegy 5000 példány nyomtatási költsége fejében nekünk 1700 koronát előlegezne, a kivitellel pedig bizonny meg egy szűkebb körű szakértő bizottságot. Én hiszem, hogy a könyvecske más kerületekben, sőt a református atyafiaknál is csakhamar nagy kelendőségre örvendene. Vagy pedig bizza azt valamely nyomdászra, a ki azt a maga rizikójára kiadja és a belőle származó hasznot a maga részére tartja meg.

Az esperességeknek megküldött autográfiaért, a mellékelt számla szerint 11 koronát fizettem, mely összegnek az egyleti pénztárból megtérítését kérem.

A lelkészi egylet a bemutatott „Keresztyén családi emlékkönyv“-et elvben elfogadja és behozandónak mondja ki. A kivitellel és a kiadási költségek fedezésére és a kiadásra vonatkozólag pedig átteszi azt a „Luther társaság“-hoz és annak szives közreműködését és támogatását kéri. Előadónak 11 korona autográfiai kiadása az egyleti pénztárból utalványoztatik.

10. Ugyanazon jegyzőkönyv 17. pontja a kőszegi leányiskola hathatós anyagi támogatására hívja fel a lelkészeket.

Erre vonatkozólag a lelkészek kijelentik, hogy azon intézet felvirágoztatása érdekében minden tőlük kitelhetőt megtesznek. A soproni felső egyházmegye lelkészi értekezlete helyesnek tartaná, ha, miként egykor a lyceum fenntartására szükséges összeg, úgy a kőszegi leányiskola deficitje is kirovatnék az egyes gyülekezetekre. A

zalai egyházmegye lelkészei pedig azt kívánják, hogy a lyceumi államsegély emeltessék fel s az így felszabaduló összeg fordítottassék a leányiskola céljaira.

Az evangyéliumi szellemű nőnevelés kiváló fontosságát átérzve, felkéri az egylet a lelkésztársakat, hassanak oda a maguk működési körében, hogy minden gyülekezet a kerületi leányiskola céljaira önként ajánljon fel bizonyos évi segélyösszeget. Továbbá intézkedjenek az iránt, hogy az intézet javára őszi természetmennyek gyűjtessenek. Valamint melegen ajánljuk ezen mi leányiskolánkat a gyülekezeti nőegyletek, ifjúsági egyletek, gyámintézetek, esperességek és a kerület hathatós támogatásába.

11. A Stettner-féle hétköznapi könyörgések-nél olvasandó bibliai szakaszokra nézve az egyes értekezletek úgy határoztak, hogy azok a gyülekezetek által a lelkészek és tanítók számára megszerzendők és gyakorlatba veendők.

A somlyóvidéki lelkészek máris ezen szentírásbeli szakaszok alkalmazása mellett tartják a hétköznapi áhitatosságokat és pedig üdvös eredményvel.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

12. Ugyanazon jegyzőkönyv 13. e) pontja az új kiadású „Gyurátz-féle ágendát“ szállítja le behatódott tárgyalás céljából az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez.

A nevezett ágendát használatra mindegyik lelkészi kör melegen ajánlja. E mellett felmerült azon indítvány is, hogy különösen az éltebb lelkészek és egyháztagok által annyira kedvelt és megszokott „Kiss János-féle agenda“ is, kellő simításokkal, adassék ki újra és a Gyurátz-féle agenda mellett használtathassék az is a lelkészek és a szertartást teljesítő egyének által.

A Gyurátz-féle ágendára vonatkozó meleg ajánlás helyeslőleg tudomásul vétetik; a Kiss János-féle agenda új kiadására vonatkozó indítvány pedig — pénzkérdéssel lévén kapcsolatban — véleménynyilvánítás céljából leszállítatik az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez.

13. Ezzel kapcsolatban a veszprémi egyházmegye lelkészi értekezlete a papi öltöny és főveg egyformaságára nézve a következő indítványt teszi: „A Luther-köntös legyen egyszerű, bő és ranczos; az újj szőles, a gallér lehajtott, bársony feltétellel. A papi süveg szintén egyszerű kucsmalak; a köntös gombkötő-gombokkal. Ezzel kapcsolatban indítványkép az egyházkerületi lelkészegylet elé terjeszti a maga körében szintén határozati erőre emelt azon javaslatát, hogy a Mózes-tábla is egyöntetű legyen: egyszerű, sima, himzés és kivarrás nélküli, sem túl hosszú, sem igen kurta. A Luther-köntös mellett egy utcza fekete, testhez álló, gombkötő munkával elől kidiszított reverendát is javasol, miután számos esetben van

szükség egy ilyen, a pápi jeleget hűen kifejező öltözékre. E reverenda minden hivatalos gyűlésen, összejövetelen volna használandó. Erre nézve kéri az egyházkerületi lelkészegyletnek határozatát.

Ugyancsak erre vonatkozólag Scholtz Ödön mutat be többféle baretmintát a közgyűlésnek.

Az egylet a pápi öltöny és főveg kérdését részletesebb megbeszélés és véleménynyilvánítás szempontjából az egyházmegyei lelkészi értekezlethez szállítja le.

14. A tiszai egyházkerületnek az egyetemes közgyűlés múlt évi 112. jegyzőkönyvi pontja alapján az egyházkerületekhez leszállított és véleménynyilvánítás végett Főt. püspök úr által a lelkészi értekezleteknek is megküldött abbéli indítványára vonatkozólag, hogy a reformáció emlékünnepe ezentúl mindenkor az évforduló napján, vagyis október 31-én ünnepeltessek meg, egyértelműleg oda nyilatkoznak az egyházmegyei lelkészi körök, hogy miként eddig, úgy tartsuk ezután is a reformáció emlékünnepe az okt. 31-hez legközelebb eső vasárnapon, mert okt. 31-ét, ha az hétköznapra esik, különben sem tudnánk a korszakot alkotó esemény fontosságához méltó ünnepnappá tenni.

A tanuló ifjúsággal azonban tartassék mindenkor okt. 31-én délelőtt a templomban ünnepélyes reformációi istentisztelet s utána esetleg iskolai ünnepély, melyből utóbb gyülekezeti emlékünnepe fejlődhetik és természetesen szüneteljen okt. 31-én úgy a nép-, mint középiskolákban és az összes nem ev. iskolák evangélikus növendékeire nézve is az oktatás.

Az egylet az előadottakhoz helyeslőleg hozzájárul.

15. Főt. püspök úrnak az 1848 XX. t.-c. végrehajtása tárgyában beérkezett értesítése és felhívása folytán a lelkészi értekezletek erélyesen és teljes határozottsággal sürgetik a 48. XX. t. c. végrehajtását, illetőleg a megfelelő államsegélynek, autonómiánk sérelme nélkül leendő kiutalványozását.

Több egyházmegyei lelkészi értekezlet mély fájalmának, felháborodásának és méltó megbotránkozásának ad kifejezést világi urainknak e törvénycikk budget-vitai tárgyalása alkalmával az országgyűlésen tanúsított magatartása felett; ellenben teljes elismeréssel és meleg hálával adózik Veres József képviselő úrnak jogaink védelmében kifejtett buzgó fáradozásáért, tárgyilagos, higgadt és erélyes fellépéséért. Különben e tárgyban az egyházmegyei gyűléseken is erélyes indítványok tettek s így napirendre kerül az az egyházkerületi gyűlésen is.

Tudomásul szolgál. Veres Józsefnek pedig igazaink védelmében tanúsított buzgalmaért a lelkészegylet is hálás elismerést szavaz.

16. Főt. püspök úrnak a soproni lyceumi

tápitézeti támogatására vonatkozó felhívása folytán, a hol ezen ügy a lelkészi értekezleteken szóba jött, határozatba ment, hogy a lelkészek a tápitézeti részére gyülekezeteiktől legalább is annyi évi segélyt eszközöljenek ki, a mennyit a supplicáció idején adni szoktak s azt egyöntetűség és nyilvántartás szempontjából mindenkor az egyházmegyei pénztár útján juttassák el a kerületi pénztárba.

Tudomásul szolgál.

17. A kemenesalji lelkészi értekezlet panaszt emel, hogy némely anyakönyvvezetők konfirmációi emléklapokat fogadnak el keresztlevél gyanánt s ez által a lelkésznek amúgy is csekély jövedelmét csorbitják.

Véleményem szerint a panasz meghallgató és ama visszaélés megszüntetésére a lépések megteendők, nem a lelkészi jövedelem csökkenésének indokolásával, hanem azért, mert a konfirmációi emléklap teljességgel nem megbízható okmány; akárhányszor csak egyszerű bemondás után írják bele a születési adatot, más gyülekezetben született gyermekeknél, sőt a névben is lehet tévedés, midőn törvénytelen gyermek nevelő atyja neve alatt szerepel a konfirmációnál. Ilyen bizonyítványt tehát az anyakönyvvezetőnek használni nem szabad. Hiszem is, hogy egyszerű bejelentésre azonnal eltiltja azt a miniszter.

Ezen visszaélés törvénybeütköző dolog lévén, annak megszüntetése iránt felterjesztést teszünk az egyházkerületi közgyűléshez.

18. A somlyóvidéki lelkészi értekezlet indítványozza, a mit ő már foganatosított is, hogy szereztessék be minden egyes egyházmegyében egy oly könyv, melybe minden — az egyházmegye területén működő lelkész a maga életrajzát sajátkezűleg beírja, hogy így az elhalt lelkészek feletti emlékbeszéd tartás megkönnyíttessék és az elődökkel a continuitás fenntartassék. Az esperességek figyelmébe ajánlandónak tartom.

Tekintve, hogy ily életrajz-gyűjteménynek nem csupán személyi hanem egyháztörténeti szempontból is nagyjelentősége volna, az indítvány a lelkészi értekezletek figyelmébe ajánlatik; azok nyilatkozzanak arra vonatkozólag is, vajon ezen életrajzok a lelkészi naplóba, vagy külön könyvbe lennének-e irandók?

19. A somogyi lelkészi értekezlet megismétli eddig figyelmen kívül hagyott abbéli indítványát, hogy a hittanulók zenei kiképeztetésben is részesüljenek.

Mindenesetre kívánatos, sőt szükséges, hogy a lelkész némi zenei ismeretekkel is bírjon, nem csupán azért, mert a zenének már magában is kedélynemesítő hatása van, hanem azért is, hogy a templomi és a gyülekezeti éneklést, melynek miként fentebb hallottuk, egyházi beléletünkben oly nagy fontossága van, az orgonálást, az iskolai énektá-

nitást, a gyülekezeti énekkarok működését figyelemmel kísérhesse, szakértőileg ellenőrizhesse, irányíthassa és szükség esetén a kántort is helyettesíthesse

Payr Sándor, theol. tanár és énekvezető megnyugtató és felvilágosító felszólalása után, melynek értelmében a theológiai hallgatók máris részesülnek rendszeres elméleti és gyakorlati zeneoktatásban, az egylet az indítvány felett napirendre tér.

23. Este 7 órakor a lelkészegyleti közgyűlés Varga Gyula esperes elnöklete és Scholtz Ödön lelkész jegyzősége mellett folytatta tanácskozásait, mely alkalommal Madár Mátyas lelkész a múlt évi jegyzőkönyv 3 a) pontja szerint nyert megbízatásához képest munkát olvasott eme thema felett: „Mit hozott a keresztény vallás drága adománykép I. az egyének, II. a családnak, III. a társadalomnak.“

A jelen voltak a kiváló szakismerettel és meleg érzéssel megírt tanulságos felolvasást mindvégig osztatlan figyelemmel és élénk érdeklődéssel hallgatták, érte a közgyűlés szerzőnek, valamint Stettner Gyula esperesnek e munka feletti alapos és kimerítő bírálatáért meleg köszönetet szavazott; továbbá elhatározta, hogy ezen értekezés tétessék át a ker. lelk. egylet által a Luther-társasághoz, azon kérelemmel, hogy népszerű iratka gyanánt nyomassa ki és terjesztéséről gondoskodni sziveskedjék.

24. Az idő előre haladván Pröhle H. munkát nem olvashatott, de felkérte őt a közgyűlés, hogy közérdekű munkáját, melynek címe:

„Óhajtható-e az egyházi törvényhozó testületnek, a zsinatnak, a közel jövőben összehívása? Ha összehivatnék, mely kérdések tárgyalását s megoldását várna ev. egyházunk érdeke első sorban?“

Tegye közzé az „Ev. Egyh. és Isk.“ című egyházi lap hasábjain. Valamint a jelen jegyzőkönyvben felemlített munkák szerzői is felkértek, hogy az esp. lelkészi értekezleteken tartott felolvasásaikat valamely egyházi lapban közzétenni sziveskedjenek.

**Templomavatás Domonkosfán.** Domonkosfa falu folyó október hó 26-án lélekemelő ünnepélynek volt színtere. Ekkor avatta fel Gyurátz püspök ezen gyülekezetnek új templomát. Domonkosfa 1870-ik évben vált el Hódostól, melynek azelőtt leányegyháza volt, hozzá csatlakoztak Geróháza és Jánosfa községek evang. lakosai. 1873-ik évben Bükkalja, Szomoróc, Szerdahely és Gődörháza is elvált Hódostól és Domonkosfához csatlakozott. Végül 1886-ban Prosznyákfa és Csekefa Tótkeresztúrból kikebelezetvén, szinte Domonkosfa területét és népességét szaporította. Ezen most szervezett községekben 1406 ev. ref. hitrokon és 379 róm kath. atyánkfia mellett 1229

ág. h. evang. lélek lakik, példás egyetértésben és békeességben. A domonkosfai gyülekezet egyházhiveinek körülbelül egyharmada vend. ajkú, a kiknek kedvéért az istentisztelet minden második vasárnap vend. anyanyelvükön tartatik, ámbar a vend. rohamosan magyarosodnak és a férfiak közül alig találhatik, a ki magyarul nem értene, magyarul nem beszélne.

Domonkosfán a reformáció idejében az evangelium egy nagyon régi és Rózner Flóris szerint 1300 körül bizanci stílusban épített templomban hirdettetett, mely maig is fennáll, csak hogy abban róm. kath. szertartású istentiszteletek tartatnak. Épen most, a templomavatás ünnepélye alkalmával beszélte el a vendvidéknek élő krónikája, hogy e régi templomban, az oltár megett a falon még ő látta ezen betűket kiírva: E. E. A. C. és midőn a plébánosnak megmagyarázta, hogy ezek azt teszik: Ecclesia Evangeliorum Augustanae Confessionis, rövid idő múltán bemészeltettek ezen betűk. Most immár tehát nem igaz, hogy abban a templomban valaha evangélikus istentiszteletek tartattak. Állítólag Domonkosfán latin iskola is volt a reformáció idejében, de az üldöztetések idejében alapítványaival együtt elvétellettőlünk és megszűnt.

1800 körül Domonkosfa magyar, Geróháza és Jánosfa két vend. ajkú község egyesülve, fából róttak össze templomot és iskolát, tanítót is hívtak, a ki nemcsak a gyermekeket oktatta, hanem vasárnaponként a templomban is hirdette az Isten igéjét és végezte a halotti egyházi szertartásokat. A tanítók közül jó hirre tett Szijjártó István, theológiát végzett egyén, a ki vend. ajkú hívek számára halottas énekes könyvet is adott ki, mely némely hívek kezén forog még maig is; és a ki a népnevelést annyira meg tudta kedveltetni, hogy az ő idejében — a 19-ik század első harmadában — a belső vendvidéken lakó nemesek evangélikus szülők, hanem a róm. katolikusok is ide adták gyermekeiket az iskolába.

1854-ben az iskola és a tanító lakás leégett, ugyanazon idő tájban a régi fatemplom is elpusztult. És az iskolai oktatás, az istentisztelet szűnt. Ezen szomorú állapotot látván a gyülekezetnek jobb érzésű, vallásosabb tagjai, 1856-ban hozzá fogtak új templom építéséhez. Azonban e munka lassan folyt, a templom csak évek múlva készült el, az iskola pedig csak 1870-ben jutott fedél alá.

A templom nagyon rosszul lehetett építve, vagy alapja nem volt elég szilárd. Elég az hozzá, hogy a gyülekezet 1900. évi május 11-én tartott egyházlátogatás alkalmával azt jelentette be, hogy temploma teljesen rossz s összedüléssel fenyeget; a miért is ismét egészen új templom építését elhatározta és határozatát im most végre is hajtotta. 32,000 koronára volt előirányozva a költség a

belső felszerelésen kívül, a felszereléssel együtt a mint eddig tudni lehet, 40,000 koronát igényelt az új templom. Ezen összegből 16,000 korona már ki van fizetve, a többi három év alatt részletekben lesz kifizetendő. Isten segítse a szegény, de törekvő gyülekezetet.

Kalapot kell emelni azon nagy áldozatkész-ségű gyülekezet előtt, mely bár nem épen hálás talajon gazdálkodik, bár egyrésze idegenben nyári munkával keresi téli kenyerét, bár általában a hívek egyházi évi adója — a tandíjon, stólarékon felül — még egyszer oly nagy, mint állami adójuk, ily templomot emelt!

Nagy is volt a gyülekezet aprajának, öregének öröme, hogy mind eddig segítségül volt nekik az Úr. És az örülőkkel örültek ezren meg ezren, kik a templomavatási ünnepen valláskülönbség nélkül közelből s távolból részt vettek.

Senyeházától kezdve valóságos diadalmenet volt a püspöknek fenyőgalyakkal ünnepiesen díszített útja.

Másnap okt. 26-án d. e. féltizkor a püspök 17 lelkész által kísérvé, kik közül némelyek a szent edényeket vitték, a templom ajtó előtt átvette a templom kulcsait és a templomot kinyitatta. Bevonulás után a lelkészek az oltár körül foglaltak helyet, a közönség az egész templomot zsúfolásig megtöltötte, mégis az ünneplőknek csak csekély része fért be a gyülekezet népségéhez mert elég nagy templomba. A kinn rekedtek épülésére Siftár bodóhegyi lelkész vend nyelvű, Mesterházy sárvári lelkész magyar nyelvű prédikációt tartott.

Bennt a templomban két vers ének után az esperes kérte buzgó imában Isten áldását a szent munkára, melynek véghezvitele céljából összegyülekezett a sokaság. Szinte ő olvasta az oltári igéket, újabb ének után a püspök lépett az oltár elé két lelkész kíséretében és elmondotta a szívet lelket magával ragadó gyönyörű felavatási beszédet, hogy szent e hely és Istennek háza. Azután Kiss János szombathelyi lelkész kötötte a hívek szívére, hogy e ház imádságnak háza, használják azt buzgón lelki épülésükre és meg ne szentségtelenítsék soha! Sorra következtek azután azon egyházi cselekvények, melyeknek a templom-szokott színhelye lenni. Különösen megható jelenet volt, midőn körben állottak az oltár körül a lelkészek és a gyülekezeti előljárók, hogy az úrvacsorájával élés által tegyenek bizonyosságot Jézusról, hitökről! Végül a püspök áldása és a gyülekezet éneke után az ünnep templomi részét ért.

Az istenitisztelet után még néhány tisztelgő küldöttséget fogadott a püspök és azután fecerunt magnum áldomás! Az iskola termében diszebédre gyűltek össze a gyülekezet vendégei és előkelőségei mindenféle nemzetségből, ágostai hitvallásuk,

ev. reformátusok, római katolikusok, izraeliták, férfiak és nők, öregek és fiatalok.

Ebéd végeztével a püspök és kísérete fogatokra szállt. Szent-Gothárdon át Kőrmendre utazott a lelkész látogatására. Másnap a déli vonattal pedig haza.

r. l.

**A besztercebányai evang. egyesület**  
1902 november hó 2-án, vasárnap d. u. 5 órakor Bethlen Gábor utczaí otthona nagytermében reformátói emlékünnepelet rendezett a következő műsorral: 1. „Téged Isten dicsérünk,“ régi egyházi ének, éneklí az egyes. női dalkör. 2. „A bünbocsánat és Luther föllépése“ felolvasás, tartja Varga Mihály gymn igazgató, e. tb. tag úr. 3. „Isten dicsősége,“ Beethoven Lajostól, éneklí az egyes. női dalkör. 4. „Luther.“ óda, írta Sántha Károly, szavalja Benyáts Melánia úrhölgy. 5. „Erős vár a mi Istenünk,“ Dr Luther Mártontól, éneklí az ünneplő közönség.

**A tiszai ev. egyházkerület jegyzőkönyvéből** néhány fontos tételt kell kijegyezünk; a gyűlésről közöltünk ugyan tudósítást annak idején, de most hitelesen, hivatalos szövegben jónak látjuk ismételni a következőket. Szentiványi felügyelő az elnöki beszédben így nyilatkozott: „Kértem a kormányt, hogy vagy egyszersmindenkorra adjon a protestánsoknak megfelelő tőkeösszeget, melynek kamataiból szükségleteinket fedezhetjük, vagy ha ez jelenleg nem lenne lehetséges, ez esetben évenként nagyobb dotációt biztosítson számunkra törvényhozásilag. Ez a mint köztudomású, meg is lett ígérve, s garantiát mernék vállalni, hogy meg is lesz. Ez, tehát határozott eredmény.“ Természetes, hogy a költségvetés tárgyalásánál ki fog tűnni: mit ért az ígélet, mit ér a garantia, mi az eredmény?! Az igazsághoz hiven megjegyzem, hogy a kerületi határozat egy szóval sem helyesli és teszi magáévá a felügyelő eljárását, hanem arra szorítkozik, hogy személye iránt bizalommal viseltetik és reményteljes megnyugvással tekint az egyházterén jövőben kifejtendő működése elé. A kerület keze tehát e határozat által nincs megkötve!

**Gróf Széchenyi Imre** a katolikus nagygyűlésen így nyilatkozott: „A katolikus vallás par excellence szociális vallás. De el kell ismerni, hogy a protestáns országok a keresztény szellemnek az intézményekben való megtestestítését inkább érték el, mint a katolikusok.“

## KÜLFÖLD.

**Harnack** tanár, az ismert nevű egyháztörténetíró a közelmúlt napokban az ev. socialis kongresszus elnökeül választatott. Megválasztását



a sajtó különböző érzelmekkel fogadta. Az illusztris íróknak és nagyírú tanárnak „A keresztyénség lényege“ c. műve miatt az orthodoxia körében sok az ellensége. A sajtónak egy része azonban méltán hangsúlyozta azt, hogy Harnack neve programot jelent és pedig egy szabad, tudományosan független s vallási és társadalmi tekintetben egyaránt jelentékeny férfiúnak a programját. Tudjuk, hogy Harnack tanár már évek óta az ev. socialis kongresszus gyűlésein igen előkelő helyet foglalt el, s két ízben is nagyobb előadást tartott. Eddigi elnöke Nobbe állangazdasági tanácsos volt. Az ev. socialis kongresszust programja érdekességénél és lelkes munkásságánál fogva továbbra is figyelemmel fogjuk kísérni és őszinte örömmel üdvözljük Harnack tanár kitüntetését.

Az „Evang. Bund“ okt. hó 6—9 napján tartotta Hagen városában 15-ik nagygyűlését. Az ülés első napja a kölcsönös üdvözlésekkel telt el. Igy Cuno polgármester azt hangoztatta, hogy a protestantizmus bármely sérelme a kultúra veszélyeztetésével azonos, s hogy a protestantizmus, mint a hit és a szeretet vallása legerősebb vára a kultúra intenzív erősödésének. A nagyszámú közzelt és távoli üdvözlőkre a „Bund“ elnöke Wintzingerode gróf válaszolt. Az esti gyűlésen Bourrier francia lelkész a francia reformmozgalmról értekezett. Előadásából megtudjuk, hogy a kilépett francia kath lelkészek száma 800. E kilépettek legtöbbször ev. lelkész és újságíró. A franciák nincsenek messze istenországától. Gyűlölik a papot, de nem az istent. Az 1870—71. háború a jezsuiták műve. Francia- és Németország közeledése csak idő kérdése. Majd Witte hallei tanár előterjesztette a „Bund“ mult évi működéséről szóló jelentést. Mai tagjainak száma 156,342, mult évi szaporodása 13,441. Egyik legszebb feladata a német ev. tartományegházak szorosabb tömörülése s a német egységes prot. egyház létesítésének eszméje. A sajtó terén való működése bámulatos. Rőpiratai, egyházi okiratai s a Wartburg a legkedveltebb német prot. olvasmányok. Az egyes fiókegyletek is dicséretes buzgóságot fejtenek ki. Általában a „Bund“ ügye az örvendetes haladás és fejlődés stádiumába jutott Németországban, s hatalmas réme a német ultramontanizmusnak. Mult évi bevétele 528,320, kiadása 451,199, maradványa 77,121 márka.

A „Bund“ évi jelentése élénk diskusszióra adott alkalmat, s több sérelmes ügy került elő, a mely még orvoslásra vár. Az előadások sorából megemlítjük Fabarius witzenhauseni igazgatóét, „a főegylet céljairól és tevékenységéről, a német telepések és kivándorlók körül,“ a melyből megtudjuk, hogy Róma e téren is igen élénk és agresszív munkásságot fejt ki, s nem egy javaslat hangzott el a bajok eloszlatására. — A központi választmányba újból Crönert, Gensel, Göbel,

Meyer, Mirbt, Wächtler, Witte tanárok és lelkészek választottak. Úgy látszik, hogy a „Bund“ ügyei igen ügyes kezekbe vannak letéve — Az ünnepi istentiszteleten Nebe münsteri generálsup. és Kaiser lipcei lelkész szónokolt. Majd a nyilvános esti gyűlésen Buchner berthelsdorfi generálsup. „a római misszió veszedelméről“ tartott előadást, mely azóta nyomtatásban is megjelent s tanulságul szolgálhat az ev. misszióknak gyakorlatához. A következő előadást Weithrecht lelkész tartotta, ki a népnek a „Bund“ számára való megnyerését fejtegette. A parhuzamos ülésen Schreiber boumeni missziói igazgató a felekezetek versenyéről a német kolóniákon, Ney lelkész a lothringiai ev. egyházzól és Fliehdner az evangéliomról Spanyolországban tartott előadást. Lothringiában ma 40,000 az evangélikusok száma, kiknek 17 templomuk van. Madridban az ev. iskolában van 400 gyermek, az árvaházban 40 növendék. Az ev. gimnáziumnak még 72,000 márka adóssága van.

A nyilvános főülésen Goebel hallei egyházi tanácsos elnökölt. A kölcsönös üdvözlések után az első főelőadást Reishle hallei tanár tartotta, s „a bibliáról és a ker. népeletről“ értekezett. Szembeállította a biblia olvasása és terjesztése tekintetében a római s az ev. egyház gyakorlatát, s az ebből folyó vallásos következményeket. Majd Meyer zwickani superint. az osztrák „Los von Rom“ mozgalmát, Geest dorfhaini lelkész a német evang. diasporát és Fritze lelkész az evangéliomot Belgiumban ismertette. Utóbbiból megtudjuk, hogy Belgiumban 18-szor több keresztemény van, mint népiskola. Az utolsó 60 év alatt 20,000 belga tért át az ev. hitre. Utóbbi időben befolyásos liberális politikusok, sőt socialdemokraták érdeklődnek a keresztyénség iránt. A belgiumi misszió erősítésre szorul.

Az „Evang. Bund“ ma egyike a legnépszerűbb és leghathatósabb német prot. egyesületeknek, s a Gusztáv Adolf-egyesület mellett hatalmas támasza a német protestantizmusnak.

(Eperjes.) Dr. Szlavik Mátyás.

## IRODALOM.

**Evang. Egyházi Szemle.** Szeberényi Lajos, „Csaba papja“ nyilatkozik. Szokott módján, ferdit, gorombáskodik, itél. Azt irta rólam a minnap: „Veres megfenyegette Szentiványit, hogy majd az egyházi téren mozgalmat indít ellene stb.“ Én erre azt válaszoltam: nem igaz. Most bizonyítgatni akar Szeberényi, szóról-szóra idézi ezen szavaimat: „majd fejtegetjük még másutt is a nyilvánosság előtt ezt a kérdést és én azt hiszem, hogy Sz. Á. mint egyházkerületi felügyelő tapasztalni fogja, hogy nem nyugosznak meg a miniszter válaszában,“ stb. Ezen szavakból

akarja kisütni Szeberényi azt, hogy azon szavakból ma sem tud mást kiolvasni, mint fenyegetést. Én pedig nyugodtam bizom az olvasóra: ítélje meg, van-e nyoma is az én szavaimban annak, hogy én indítok Sz. Á. ellen mozgalmat, hogy én őt megfenyegettem?! „Hiszem, hogy tapasztalni fogja az egyházi gyűléseken, hogy mások nem nyugosznak meg a min válaszára,\* hol itt a fenyegetés? Ezt a felfogást az egyházi gyűléseken nem kellett megindítani, évek óta tart már az! Nem fenyegetés volt az, hanem az egyház következetes voltára alapuló meggyőződés kijelentése. Tehát mégis az „Evang. Szemle“ szava hihetőségén esett csorba. Nem először, no de nem is utoljára! A hívány dolgára csak ennyit jegyzek meg: „az egyházmegyei jegyzőkönyv ezt mondja: az úgy megállapított hívány a csabai újonnan választott lelkész részére kiiratni határozatuk.

A káplántartás dolgában nem a teljes igazat mondja el Szeberényi, mert a két városi lelkész káplántartásra van ugyan kötelezve, de erre külön összeg nincs megállapítva, nem is vonták le p. o. Szeberényinél sem, mikor nem volt káplánja. Nem is illetékes az egyháztanács ebben összeget megállapítani. Épen ezért került felebbezésre az ügy, sőt került delegált bíróság elé. Az ügy tehát nincs befejezve. A bíróság előtt majd kiderül, hogy a collegák mily melegen pártolták collegájuk ügyét, különösen hogyan tartotta meg a szabályt Lindner, a szőlőbéli lelkész, a ki ezen évben telefonon igazgatja a csabai egyházat, holott kezemben levő régebbi levele szerint sem jogot, sem tehetséget nem ismert arra, hogy az igazgatásra is igényt tarthasson, s a kinek választása szintén érdekes eset. Ha pedig a lelkészek csakugyan olyan melegen védték Koren ügyét, akkor az következik, hogy nem bírják vezetni az egyháztanácsot, mert az másképp, még pedig törvénytelenül határozott, az elnökség pedig a hatáskörön túlmenő határozatot mégis kimondotta!

A presbyteriumra nézve én is tudom, hogy az. jogilag nem Szeberényié, hanem az egyházé, hanem azt is tudom, hogy Szeberényi választotta, s azokon kívül, kik hivatalból tagjai, csak őt „intelligens“ tagja van, Csabán őt! Orosházán azonban minden intelligens protestáns meg volt választva, kivéve egy egészen fiatal, most letelepült urat, meg egy másikat, a ki a kath. olvasóegylet bálján a diszelnökséget elfogadta kath. felesége révén. Én tehát nem hagyattam ki az intelligentiát, sőt mindig rajta voltam, hogy beválassza őket a nép (pedig politikai ellenfeleim!) Nagy tehát a különbség Csaba meg Orosháza között!

„Csaba papja“ azt mondja, hogy soha sem üldözött senkit, de az ártatlanul üldözötteknek mindig védelmére kelt. Ejnye, hát már elfelejtette, hogy Kővágó-Eörsre nézve engem mivel gyanúsított, s mikor ártatlanságomat bebizonyított-

tam, nem kelt védelmemre?! Milyen ravaszul, naivan szépíti eljárását Koren ellen, így: „Koren elhagyta esperesi székét, mert alkalmat adtam neki meggyőződni a felőli, hogy esperessége bizalmát nem bírja.“ Nagyon kedves, ártatlan. Soha se szerénykedjék Szeberényi: sokkal többet is tett ő ennél az alkalmasszerzésnél! Szemléje az ártatlanul üldözöttek védelmére szolgált eleitől fogva, ha azok tótok voltak, de már a törvény alkotói, a felügyelők, a püspökök (néma kutyákhoz hasonlították őket egyszer) a magyar hazafias egyházak nem találtak nála védőre. Legutóbb az oláh papot vette nagyon védelmébe, a ki a vallást nem akarja magyarul tanítani a csabai gimnáziumban. Bizony furcsa a világ forgása, ki hitte volna, hogy Harsányi oly melegen parentálja el Szeberényi! Kihitte volna, hogy Szeberényi, a ki rólam gúnyosan írta, hogy nem volt alkalmam finom társaságban forgolódni, egy püspök fia, „Csaba papja,“ a ki csak minap írta, hogy nincs közelében elég piszkos folyadék, a mibe tollát mártsa, mikor rólam ír, egyházi lapban ilyen célzásra ajajosodjék: „Vegye el Veres a fogadatlan prókátorok méltó fizetését, ebben őt akadályozni nem akarom.“ Milyen finom, milyen szellemes, milyen egyházas! Ugye igazam volt, mikor azt írtam, hogy Szeberényi ki nem fogy abból a piszkos folyadékból soha, bármennyit fogyaszt belőle! Furcsa „finom társaság,“ a hol ilyen modort tanult el! Lám Csaba papja majd csak megismerteti magát lassankint ilyen mivoltában!

**A magyar birodalom története.** Két kötetben. Írta Acsády Ignác. Athenaeum részvénytársaság kiadása. Egy füzet ára 60 fillér. Előfizetés negyedévre (6 füzet) 3 k. 60 f. Félévre (12 füzet) 7 k. 20 f. A Magyar Birodalom Történetének egészen új feldolgozására hívjuk fel a művelt olvasóközönség figyelmét. Acsády kétkötetes munkája úgy terjedelme, mint iránya és feldolgozása tekintetében eltér minden más munkától, mely a magyar haza történetével foglalkozik. Acsády kétkötetes munkája egységes szellemben, az összes kútfők alapos ismeretével, de népszerűen, a művelt nagyközönség igényeinek megfelelően beszél el nemzetünk ezeréves történetének lélekemelő hőskölteményét. Nemcsak a romboló csaták vitézeiről emlékezik meg, hanem a termelő munka, a szellemi és anyagi polgárosodás minden tényezőjéről is. Kiterjed a béke és háború összes eseményeire, az állami, politikai és katonai életre, de ép oly gondosan összefoglalja azt is, a mit a magyarság a századok folyamán irodalomban és művészetben, a gazdasági polgárosodás terén, földművelésben, iparban, kereskedésben teremtett s a mit a magyar népléleknek ép oly dicsősége, mint a hadi babér.

Acsády könyvében helyet foglalnak az uralkodó és munkás elemek egyaránt, s általában

mindazok, kik bármi téren és körben gyarapították a magyar birodalom erejét. Ezzel Acsády könyve a magyar állam és a magyar nép igazi történetévé lesz. Acsády kétkötetes munkája kellő súlyt helyez a művelődés történetére is, s így alaposabban megvilágítja a multat, s melegebb, bensőbb érdeklődést kelt a régi emberöltők sorsa iránt a jelenkorban,

Acsády Ignác dr., mint a magyar művelődés-történet szakavatott írója, nem új ember a magyar olvasóközönség előtt melynek körében hazánk XVI. és XVII. századi történetére vonatkozó nagy művei élénk visszhangot keltettek és sok ezer példányban terjedtek el. Acsády Ignác ezt a két kötetes új művét is ugyanazon pártatlan, rangi, felekezeti és minden más melléktekintettől ment magyar hazafias szellemben írta meg, mely régibb könyveit kitünteti. — Szerző tudatában volt annak, hogy midőn e munkáját írta, nemzetünk legdrágább kincsével, a magyarság legkiválóbb fiaival, államának, polgárosodásának megalakítóival és felvirágoztatóival toglalkozik. Hozzájuk méltóan igyekezett tehát nehéz feladatát megoldani s az alapossággal a lendületes előadást egyesítette. — Acsády kétkötetes munkáját forró hazaszeretet lengi át; minden sora a magyar államnak, a magyar nemzetnek nagy történelmi hivatását hirdeti és ennek már a könyv címében is kifejezést ad, a mikor azt a Magyar Birodalom Történetének nevezi. — E munka annál inkább hézagot pótol, mert eddigi történelmi műveink vagy aránylag kicsinyek, egy kötetből állanak, vagy túlságosan nagyok, 4—10 kötetre terjednek, míg Acsády két kötetes műve már terjedelménél fogva alkalmas arra, hogy a nagy közönség minél szélesebb köreiben elterjedjen s férfiak, hölgyek, különösen a mult iránt érdeklődő mindkét nemű ifjúság kedvenc olvasmánya legyen. — A munka összesen 80 ivnyi terjedelemben 40 két ives füzetben jelenik meg. — A kiadóhivatal gondot fordít arra, hogy a munkát tárgyhóhoz méltó diszszel és izléssel állítsa ki. Minden egyes füzetet számos szövegkép s egy-két külön melléklet fogja díszíteni. Az összes képek kivétel nélkül történelmi képek, tárgyak magyar s szoros kapcsolatban állanak a szöveggel, melynek megvilágítására, életkítésére szolgálnak. Az önálló mellékletek, részben színes műlapok és térképek avatottan vannak kieszemelve s a technika modern eszközeinek felhasználásával készülnek, a mint általában a papír s a betűk megválasztása, az egész munka nyomdai kiállítása a legnagyobb gonddal történt, úgy hogy a kiadvány külső kiállításával is díszére fog a magyar könyvpiacnak válni. — A munka ára füzetenkint csak 60 fillér. Miután a kézirat legnagyobb része már készen van, a terjedelmet pontosan megállapíthatjuk és egész bizonyossággal mondhatjuk, hogy az 40 füzetnél

sem több, sem kevesebb nem lesz. Az egész két-kötetes remek kiállítású munkának bolti ára tehát fűzve 24 korona lesz. Disztes, stilszerű és jutányos árú kötési táblákról is gondoskodunk, úgy hogy a fűzetes kiadás vevői a teljes munkát nyugodtan megrendelhetik.

## TEMETŐ.

**Linberger István Károly** a késmárki ág. h. evang. nyugalomba vonult lelkésze, a VI. szab. kir. város kiérdemült főesperese, több prot. tudományos társulat tagja, a Ferencz József-rend lovagja, november hó 4 én 77 éves korában jobblétre szenderült.

## TUDNIVALÓK.

**M. kir. közigazgatási bírósági döntvények és elvi jelentőségű határozatok.** A pénzügyi osztály által hozottak: Az 1881. évi 26. t. c. 24. § ának d) e) pontjai szerint szentegyházak, imaházak istenitisztelekre szánt ingóságai, nemkülönben az oktatási és kegyeleti célokra rendelt s e céltól el nem vonható alapítványok mentesek az illeték egyenérték alól; a kérdéses tőke pedig templom javítására, esetleg építésére és istenitiszletei tárgyak beszerzésére szolgál és így részben mint oktatási, részben mint kegyeleti céllal bíró, részben mint a templomot illető ingó, mentes. (20,628/900. p. sz.)

## ÜZENETEK.

Ismételten előfordult, hogy a lapra vonatkozó pénzküldeménynyel együtt a nyomda számára is érkezett pénz ugyanazon utalványon. Tisztelettel kérem, méltóztassanak a t. olvasók szem előtt tartani, hogy egészen külön kezelése van a lapnak, külön a nyomdának; egyiknek a másikhoz semmi köze; a maga utalvány szelvényére mindegyiknek szüksége van; pénzt tehát a kettőnek együtt nem lehet küldeni. — **M. F.** Örömmel veszem tudomásul a szíves ígéretet.

VERES LAJOS könyvnyomdája OROSHÁZÁN.

Vállalkozik bármily nagy terjedelmű

• **művek, jegyzőkönyvek, iskola-**

• **o o könyvek és rovatos iven o o**

gyors és pontos elkészítésére.

## Pályázat.

A poprádi evang. iskolában a felsőbb osztályú elemi

### tanítói állás

(IV., V., VI. évfolyam) megüresedvén. okleveles tanítót keresünk, ki a magyar és német nyelvet birja és a kántor-orgonista teendőit végezni képes. — Jövedelem: Tiszteletes lakás, szántó- és káposztaföld, 20 köbméter tűzifa és körülbelül 1600 korona készpénzben, azonkívül a temetésekért járó stóla, valamint korpótlék. — A pályázati kérvények f. évi december 15-ig az egyház elnökségénél benyújtandók; személyes bemutatás megkívántatik

Poprad, 1902. október 30. 91. 3—2



## Pályázat.

A gömöri ág. hitv. evang. egyházmegyébe kebeleztetett nagyrőczei egyházban, önkéntes lemondás és nyugdíjba vonulás folytán megürült magyar és tot nyelvű

### rendes lelkészi állásra

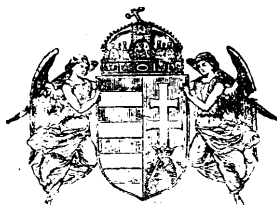
pályázat hirdettetik. Ezen állással egybe-

kötött törvényszerinti lelkészi köteleességek mellett, következő javadalmazás biztosítatik: 1. Természetben való lakás, udvarral és kerttel. 2. Készpénzben az egyház pénztárából, negyedévenként való előleges részletekben fizetve, évi 1400 azaz egyezer négyszáz korona. 3. A várostól nyerendő évi termények fejében 360 azaz háromszázhatvan korona. 4. Három egyházi föld haszonélvezete, mintegy 50 azaz ötven korona. 5. 30 azaz harminc szekér tűzifa, befuvarozva, 200 korona. 6. Az egyházkerület által megállapított stólailletékek és offertóriumok. 7. Az elemi és polgári iskolában további intézkedésig teljesített vallástanításért évi 720 azaz hétszázhusz korona. Ezen állás külön rendszeresítése folyamatban van — Pályázni kívánók felhivatnak, hogy a lelkészválasztási szabályrendelet 14. és 15. §§-iban foglalt kellékek betartásával, szabályszerűen felszerelt kérvényeiket 1902-ik évi november 28-ig alólirott főesperesi hivatalhoz nyújtsák be.

Kelt Rozsnyón és Gömörpanyiton, 1902. november 3.

**Terray Gyula** **Kubinyi Géza**

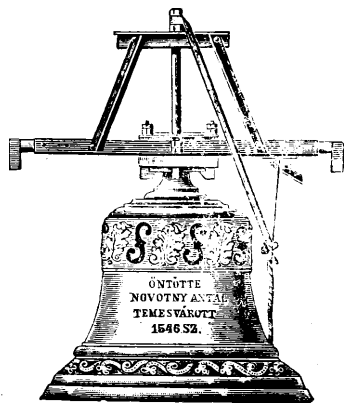
főesperes. 92. 3—2 esp. felügyelő.



## NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharanglábgyár

→ Temesvár—Gyárvaros. ←



koronákat, régi harangok harangok raktáron vannak.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú

### szabadalmazott átlyukasztott HARANGJAIT,

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint a régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 408 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas-haranglábakat. 300 kgr. aluli

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.

Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Orosházán nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.